

5 . Alba Iulia | Punct: str. Munteniei nr. 15-17 – sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii | Anul: 2009

Anul: 2009

Cod RAN: 1026.12

Perioade: Antichitate, Perioadă neprecizată

Epoci: Epoca romană timpurie, Perioadă neprecizată

Tipuri sit: tip neprecizat

Categorii sit: Civil, Domestic, Neatribuit

Autori: Mihai Bica, Matei Drîmbărean, Lavinia Grumeza, Robert Horvath, Constantin Inel, Teodor Muntean, Cristian Ioan Popa, Silviu-Dan Popa, Viorica Rusu-Bolindeț, Christine Marie Turcu, Rada Varga

Instituții: Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită

Raport

Datorită fondurilor extrem de reduse alocate de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, cercetarea arheologică din acest an și-a propus ca obiectiv principal continuarea dezvelirii vestigiilor din secțiunea deschisă din anul 2001 (SXVII/01)¹. Datele tehnice referitoare la aceasta vor fi descrise mai jos:

SXVII/01 este amplasată pe latura estică a complexului arheologic, la 6,30 m spre E de limita estică a gropii excavate. Inițial a avut dimensiunile de 10,50 x 2,50 m, însă datorită intemperiilor, profilele ei s-au prăbușit, motiv care a necesitat extinderea consecutivă în anii 2008 (11,30 x 3,40 m) și 2009 (11,80 x 4,10 m). În anul 2010, SXVII/01 a fost extinsă din nou, dimensiunile ei fiind acum de 12,30 x 4,25 m.

SXVII/01 este orientată N – S și s-a pornit de la adâncimea de -1,60 m. Nivelul la care se ajunsese în anul 2003 era reprezentat de ultima fază de locuire romană. Aceasta se anunța printr-un nivel de dărâmătură, reprezentat de multe materiale de construcție, în special prin țigle și olane de acoperiș. În anul 2008, după îndepărtarea resturilor acoperișului construcției respective, am descoperit o clădire romană, situată în extremitatea sudică a secțiunii. Construcția respectivă avea la sfârșitul campaniei precedente dimensiunile dezvelite de 4,30 x 1,90 m. Anul acesta, ca urmare a extinderii secțiunii pe toate laturile, clădirea are dimensiunile de 4,40 x 2,10 m. Ea continuă sub profilul vestic al secțiunii, în spațiul dintre latura vestică a acesteia și profilul estic al gropii excavate. Din clădirea menționată au fost descoperite deocamdată două încăperi, denumite convențional camerele 1 și 2. Din prima dintre ele, camera 1, a fost dezvelit colțul de N - E, cu dimensiunile de 2,10 x 1,50 m. Cele două ziduri din care este constituit colțul menționat au fost realizate în două tehnici diferite. Astfel, zidul orientat SV - NE al clădirii, dezvelit pe o lungime de 2,10 m (restul lui merge, așa cum menționam, sub profilul V al secțiunii) a fost construit în tehnica opus mixtum, având preponderent asize din piatră, combinate din loc în loc și cu asize din cărămidă, legate cu mortar. Modul de construcție a acestui zid (din care a fost surprinsă fundația și prima asiză din elevație) este foarte îngrijit, o modalitate similară de realizare fiind întâlnită atât la clădirea din colțul S - V al SXVIII/07 (situată pe latura sudică a sitului), cât și în cazul construcțiilor aparținând ultimei faze de locuire romană dezvelite în groapa excavată. Zidul în discuție are lățimea de 0,55 m, înălțimea lui păstrată este de 1,40 m, fundația sa fiind așezată direct pe stratul preistoric (vezi mai jos).

În ceea ce privește ce-al de-al doilea zid aparținând clădirii romane din colțul sud-vestic al SXVII/01, acesta este orientat NV - SE și a fost descoperit pe o porțiune de 4,40 m, respectiv pe diagonală pe lățimea secțiunii. El reprezintă zidul perimetral nordic al clădirii romane descoperite în jumătatea sudică a SXVII/01, fapt dovedit și de dezvelirea, în acest an, a unui alt zid, situat în colțul sud-estic al secțiunii, care ar putea compartimenta o altă încăpere a clădirii romane în discuție. O parte a zidului perimetral al clădirii romane (probabil pe o lungime de 2,20 m, dimensiunea respectivă fiind socotită până la posibila sa joncțiune

cu zidul descoperit în colțul sud-estic al secțiunii SXVII/01) a fost distrusă de groapa de implantare a unei fântâni contemporane, surprinse în colțul sud-estic al secțiunii. Tehnica sa de construcție este însă diferită de cea a zidului cu care formează colțul clădirii situate în jumătatea sudică a SXVII/01. El pare să fi avut paramente din piatră, în timp ce în interior a fost realizat dintr-un amestec de materiale tegulare refolosite prinse cu mortar, de la cărămizi la țigle și olane de acoperiș, pilae circulare de hypocaust, respectiv tuburi ceramice utilizate pentru conducerea aerului cald în pereții camerelor. De asemenea, el nu se țese cu zidul menționat mai sus, ci este adosat acestuia. Totodată, fundația lui pare să fie amplasată pe o podea de opus signinum, care ar putea să reprezinte un nivel de călcare al camerei 2, această podea fiind păstrată numai de o parte și de alta a acestui zid. La fel de bine însă, este posibil să fi fost folosite numai bucăți mari dintr-o podea de cocciopesto dezafectată care să fie puse la temelia zidului respectiv, pentru stabilitate, podeaua respectivă nefiind surprinsă nici în interiorul clădirii romane, nici în exteriorul acesteia, ci numai pe unele porțiuni pe traseul fundației zidului amintit. Dacă rămânem la prima ipoteză de lucru – cu amplasarea temeliei zidului în discuție peste o podea de opus signinum și cu existența celor două tehnici diferite de construcție, atunci cele două ziduri descrise mai sus reprezintă două faze diferite ale clădirii romane surprinse în colțul sud-vestic al secțiunii. Din umplutura din interiorul camerei 1, ca și cea din încăperea următoare, au fost descoperite fragmente de tencuială pictată policromă (roșu pompeian, albastru, verde). Totodată, în campania acestui an am dezvelit și groapa de implantare a zidului perimetral nordic al clădirii romane, sesizabilă numai în exteriorul laturii sale nordice, sporadic pe cea sudică, fiind paralelă cu aceasta și mergând până la o distanță de maximum 0,70 m față de ea. Groapa respectivă a fost tăiată, în extremitatea estică, de groapa de implantare a fântânii moderne, ca și zidul căreia îi aparține. La adâncimea de -1,75 m încă nu a fost complet golită, urmând ca acest lucru să se întâmple în campania anului următor.

Tot de camera 1 pare să fie legat și un element de zidărie constituit din cărămizi prinse cu mortar. După poziție – este practic perpendicular pe zidul perimetral nordic al clădirii romane – pare să fi fost un contrafort, menit să confere stabilitate zidului menționat, deoarece acesta a fost construit din foarte multe materiale de construcție refolosite. În același timp însă, pare și să continue spre profilul V, paralel cu zidul orientat NE - SV al aceleiași camere, constituind astfel o altă compartimentare a clădirii romane, spre N - V. A fost dezvelit pe lungimea de 1,50 m, are lățimea de 0,60 m, înălțimea de 0,60 m, fiind orientat NE - SV. I-a fost descoperită și groapa de implantare, de formă ușor circulară, cu dimensiunile de 1,00 x 0,70 m, ceea ce ne confirmă faptul că el nu continua spre N-E, ci numai în direcția opusă. Dezvelirea elementelor constructive romane spre V va elucida, fără îndoială, funcționalitatea și planimetria acestora, inclusiv a elementului constructiv analizat mai sus.

Camera 2 a clădirii romane pare să fie constituită din zidul orientat SV – NE al clădirii și dintr-un zid nou, care a apărut, ca urmare a extinderii SXVII/01 spre S și E, în colțul sud-estic al acesteia. Ultimul are aceeași orientare ca și primul zid menționat (SV-NE), ceea ce ne-a determinat să credem că ar putea delimita, spre SE, o altă încăpere, ce ar avea dimensiunile de 4,10 m până la profilul estic al secțiunii, respectiv 4,50 m până la posibila sa joncțiune cu zidul perimetral nordic al clădirii romane. A fost dezvelit numai pe lungimea de 0,60 m, continuă sub profilul sudic, precum și sub cel estic, însă în apropierea acestuia a fost tăiat de groapa de implantare a fântânii moderne. Este constituit din trei asize din piatră prinse cu mortar, pare să aibă o crepidă de maxim 0,10 m și i s-a păstrat și o parte din elevație, nefiind suprapus aici de construcții moderne. Înălțimea lui totală este de 1,10 m, fundația lui fiind așezată de asemenea pe nivelul preistoric.

Posibile nivele de călcare, precum și de amenajare/nivelare ale unor reparații făcute în interiorul camerelor menționate au fost observate atât în suprafață, cât și pe profilul vestic și cel sudic. Deocamdată, cu excepția țiglelor de acoperiș (prinse in situ deasupra zidului orientat NV - SE al clădirii), care poartă sigla legiunii a XIII-a Gemina însoțită de câteva antroponime, nu avem elemente de datare care să ne ofere repere cronologice precise cu privire la datarea celor două faze ale clădirii descoperite. După poziția stratigrafică, o încadrăm ultimei faze de locuire romană, datată în sec. al III-lea p.Chr.

Cercetarea clădirii respective a fost încheiată în SXVII/01, însă extinderea ei spre S, respectiv V va fi urmărită în campaniile arheologice viitoare.

Totodată, în exteriorul colțului clădirii romane amintite mai sus, în jumătatea nordică a secțiunii, au fost

identificate atât în suprafață, dar mai ales pe profilul de V, între -0,70-1,20 m adâncime, două straturi succesive de pietriș ce ar putea reprezenta o stradă între două edificii romane sau chiar o curte interioară. Sub acest nivel au apărut câteva porțiuni de arsuri și un strat de lut compact, brun închis, amestecat cu pigmenți ceramici, ce constituie un nivel preistoric, ce are deocamdată o grosime consistentă, de cca. 0,40 m. Nu au fost descoperite deocamdată elemente constructive specifice acestor perioade (bordeie, vetre), cu excepția a două gropi de pari, cu diametrul foarte mic, de 0,10 m, situate în extremitatea sudică a secțiunii. Ele au aceeași orientare ca și zidurile din interiorul clădirii romane (NE - SV) și au apărut la adâncimea de -1,75 m. Pe baza materialului ceramic recoltat de pe întreaga suprafață a secțiunii, nivelul în discuție se poate data la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului, între artefactele descoperite fiind însă și un vârf de săgeată din obsidian, precum și câteva fragmente ceramice de sorginte celtică și dacică. Un bordei aparținând sfârșitului epocii bronzului și începutului epocii fierului (Hallstatt) a fost descoperit pe același sit, în groapa excavată, în anul 1994, deci prezența urmelor arheologice aparținând acestor perioade nu este una surprinzătoare. Interesantă va fi însă conturarea unei imagini mai ample cu privire la locuirea umană din această zonă în campaniile viitoare.

În nivelul preistoric menționat, în extremitatea nordică a secțiunii și de-a lungul profilului ei estic, s-au conturat câteva intruziuni romane, reprezentate de gropi pentru implantarea unor elemente de construcție. Astfel, începând din c.6 al secțiunii, având 0,35 m în zona profilului vestic și maximum 1,80 m în cea a profilului estic, a apărut un nivel de dărâmtură formată din țigle, olane, tegulae mammatae (mai ales în colțul nord-estic al secțiunii), pigmenți de arsură, cărbune și mortar), care, împreună cu cele câteva cărămizi provenite de la o suspensura, păstrate in situ în colțul de NE al secțiunii, ar putea indica prezența unei instalații de hypocaust în această zonă, ce ar continua sub profilele de N și E.

În imediata apropiere a contextului menționat mai sus, spre S (între m. 1,80 și 4), a apărut o amprentă neregulată ca formă, identificabilă prin existența unui strat de lut amestecat cu pigmenți de mortar și pietricele, greu de definit ca funcționalitate. La 1,10 m S de contextul anterior a apărut o altă intruziune, surprinsă pe profilul estic și pe 2,30 x 0,50 m în suprafață, definită printr-o margine din lut galben, în interiorul căreia apare un strat gălbui, amestecat cu pigmenți de mortar.

În colțul sud-estic al secțiunii a fost surprinsă o fântână modernă. Ea a fost dezvelită în suprafață în secțiune, având diametrul interior de 1,30 m, iar cel exterior de 2,12 m. Ghizdurile ei sunt constituite din pietre de râu de mari dimensiuni, așezate relativ ordonat unele peste altele, fără nici un liant. Din interiorul ei a fost scoasă umplutura până la adâncimea de -1,86 m, ea fiind constituită din gunoaie menajere de epocă contemporană. Groapa ei de implantare, pornită imediat de sub solul actual, a distrus stratigrafia anterioară pe o porțiune de 2 m pe profilul S și pe o lungime de 2,80 m pe profilul E. În campania acestui an, aceasta din urmă s-a conturat foarte bine în suprafață, având o grosime relativ uniformă (cca. 0,20 m) pe întreaga circumferință a fântânii, cu excepția zonei situate lângă zidul perimetral nordic al clădirii romane (pe care l-a și tăiat până la profilul estic al secțiunii), unde are cca. 0,35-0,40 m grosime. Nici cercetarea fântânii nu a fost încheiată în acest an.

În SXVII/01 s-a ajuns la adâncimea maximă de -1,85 m în această campanie și am rămas pe nivelul preistoric, aparținând finalului epocii bronzului și începutului epocii fierului. Cercetarea ei va fi finalizată anul viitor.

Materialele descoperite în această campanie sunt atât de epocă romană, cât și de epocă modernă. Lor li se adaugă artefacte aparținând sfârșitului epocii bronzului și începutului epocii fierului, ele fiind cele mai numeroase dintre piesele arheologice descoperite în această campanie.

Piesele romane sunt constituite în principal din material tegular șampilat și din fragmente ceramice. Ștampilele pe materialele de construcție romane (țigle, cărămizi, olane) poartă sigla legiunii a XIII-a Gemina, numai cu numele unității sau adesea însoțită de antroponime (nume de meșteri care activau în cadrul unității militare sau de centurioni): Antoni (us) Mat(ernus, -erni)², Au(relius) Calistrat(us)³, datate începând cu domnia lui Marcus Aurelius, dar cu siguranță și mai târziu, după contextul arheologic. În campania acestui an au fost descoperite cinci cărămizi și țigle fragmentare care au șampilă sau semne particulare.

Alte artefacte de epocă romană descoperite în această campanie sunt: un cap de ac din bronz, decorat în

formă de boboc de floare, un gât de flacon din sticlă și mai multe fragmente ceramice aparținând categoriilor fină (un fragment de gât de cană sau ulcior, ornamentat cu motive șampilate în formă de cercuri concentrice, amplasate între două brâuri alveolare; un jeton ceramic făcut din peretele unui bol terra sigillata de import, un fund de amforă de import) și de uz comun (fragmente de boluri, castroane, oale etc.).

Dintre artefactele moderne, merită amintită o pipă din lut cu ștampila producătorului, ea fiind fabricată la Kemnitz de meșterul M. Honig.

Cel mai numeros material arheologic este cel preistoric. Astfel, au fost descoperite: un fragment de săgeată din obsidian și numeroase fragmente ceramice, dintre care: un fragment de castron/bol celtic, cu firnis negru obținut prin lustruire, lucrat la roata olarului; un fragment de strachină dacică, decorată cu un buton aplicat, precum și cu incizii făcute cu degetul, amplasate de o parte și de alta a butonului; fragmente de oale decorate cu brâu alveolar; fragmente de străchini sau oale aparținând epocii de final a epocii bronzului și începutului epocii fierului.

Noile informații obținute ca urmare a cercetărilor de scurtă durată efectuate la sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii în campania anului 2010 completează datele obținute până în acest moment referitoare la evoluția sitului. Astfel, se constată că extinderea spre est a complexului reprezentat de Palatul guvernatorului se produce numai către sfârșitul sec. al II-lea și în sec. al III-lea p.Chr. (probabil începând cu epoca severică), aici fiind construite clădiri de mari dimensiuni, dar care nu suprapun construcții anterioare, așa cum s-a constatat în zona vestică și sudică a acestuia, ci ele sunt așezate direct pe nivelul preistoric. Totodată, este pentru prima oară când a fost descoperită o stradă sau o curte interioară în cadrul sitului analizat, acest fapt având o importanță deosebită în precizarea tramei stradale și a planimetriei complexului arheologic reprezentat de sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii.

Campaniile viitoare vor avea ca scop dezvelirea construcțiilor romane de pe laturile de S și de E ale complexului arheologic, în vederea urgenței lor valorificări din punct de vedere istorico-turistic. Obiectivul major al eforturilor noastre îl reprezintă restaurarea Palatului guvernatorului consular al celor trei Dacii și transformarea lui într-un parc arheologic, el fiind un sit unicat pe teritoriul României și unul dintre puținele cunoscute în Imperiul roman.

Informații suplimentare online

[Raportul 4501 din cronică.cimec.ro](http://raportul4501.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
